NALEZINGEN EN VERBETERINGEN

OP

PADTBRUGGES REISJOURNAAL.

Door eene buitenlandsche reis kon ik niet de drukproeven van dit journaal en van de door mij daarbij gevoegde inleiding en noten nalezen. Dientengevolge zijn vooral in deze toevoegsels van mijne hand zeer zinstorende drukfouten blijven staan, die ter voorkoming van misverstand hier moeten worden aangewezen. Van deze gelegenheid maak ik tevens gebruik ter nadere verklaring van enkele verouderde namen of woorden, waarover een voortgezet onderzoek mij beter licht verschaft heeft, alsook tot verbetering van grove drukfeilen in het journaal, waarvoor ik het origineel op het rijksarchief nogmaals met den heer Leupe heb vergeleken.

Vooraf eene opmerking over de spelling der eigennamen. Voor die in het journaal is de spelling van het origineel behouden, ook waar dezelfde naam soms verschillend geschreven is; daarentegen volgden wij in onze toevoegsels de spelling der op dit gebied meest bevoegde deskundigen, bepaaldelijk, wat de Minahassa en de nabij gelegen landstreken betreft, die der zendelingen. In de nu en dan door ons bij het journaal gevoegde en niet onder ons oog afgedrukte noten is die regel niet altijd in het oog gehouden, zoodat men, waar zulks het geval niet zijn mogt,

voor	*Boelang-Itam*	moet	lezen	*Bolang-Itam*,
〃	*Kaudipan*	〃	〃	*Kaidipan*,
〃	*Kandhar* of *Kandahar*	〃	〃	*Kandahr*,
〃	*Manganitoe*	〃	〃	*Mangenitoe*,
en 〃	*Tagulanda*	〃	〃	*Tagoelandang*.

In de verwijzingen naar Valentijns werk is meestal niet alleen deel en bladzijde, maar ook de door verschillende pagineering onderscheiden afdeeling van ieder deel opgegeven: uit den aard der zaak zijn echter de meeste dier aanhalingen uit

de beschrijving en geschiedenis der Molukken, waarbij nu en dan verzuimd is op te teekenen, dat die uit het tweede stuk van het eerste deel genomen zijn. Overal waar dus alleen naar Valentijn D. I verwezen wordt, zoeke men dit citaat in deel I B. Bij de hier volgende verbeteringen is steeds aangewezen, welke bij de noten behooren en geldt de telling der regels, zoo van het hoofd als van den voet der bladzijde, alleen den tekst.

R. A.

bl. 100 regel 13 v. o. *Italiaanschen* lees *Italiaansche.*

» 102 noot regel 6 *eene nieuwe parel* lees *deze nieuwe parel.*

» 105 noot 1 *Talucco* lees *Tolucco.*

» 106 reg. 1 *Terlocco* lees *Terlucco.*

» 106 noot 2 *Aquilama* lees *Aquilamo.*

» 106 noot 3 *Toseko* lees *Toseho.*

» 107 reg. 9 en 109 reg. 12 *Tobaresen* zijn bewoners van het distrikt Toebaroe op Ternataansch-Halmaheira.

bl. 108 reg. 8 *met een goeden raad geven* lees *meteen goeden raad geven.*

» 109 reg. 15 v. o. *Kay Tchila* lees *Kaytchila*, een in de Molukken veel gebruikte titel, die blijkens de bijlagen van dit journaal (bl. 277, 313 en 315) ook gevoerd werd door den koning van Taboekan, den vorst van Woena en door sultan Amsterdam.

bl. 109 reg. 8 v. o. *armozijn*, in het Fransch *armousine*, eene soort van dunne zijde.

bl. 112 noot 1 *Laboema* lees *Laboeha.*

» 112 » 3 moet zijn noot 4 en omgekeerd.

» 113 » *Martyoran* lees *Marigoran.*

» 114 » 2 *Tandjang* lees *Tandjong.*

» 115 » *Goegoegoe* lees *Djoegoegoe.*

» » » *Balaän* lees *Bolaän.*

» 116 reg. 2 v. o. *Golo* lees *Gola.*

» » » 1 v. o. *Taqwilu Sala* lees *Taywila Jala.*

» 117 eerste noot, laatste regel *Mandaneezen* lees *Mandhareezen.*

» 118 noot 3 *Tarbak* lees *Tawali* of *Tabali.*

» » » *Boewal* lees *Boewool* of *Bwool.*

» » » *Tontala* lees *Tontoli.*

» 119 reg. 2 *Sala* is blijkens bl. 141 de boete of vergoeding voor een bloedschuld.

bl. 119 noot *Passang* lees *Passan.*

» 120 noot 2 *Caudebei* lees *Caudebec.*

» 122 noot 1 *Martinus* lees *Maurits.*

» 123 reg. 17 *ontschuldige* lees *ontschuldiging.*

» 124 noot 1 *processie* lees *processio.*

» 125 reg. 1 *meeder* lees *meerder.*

» 125 reg. 18 *Gorantaalders* lees *Gorontaalders.*

» 126 noot 1. Hier moeten de woorden *zes mijlen* wegvallen en dit worden bijgevoegd: Valentijn vermeldt (D. I. B. bl. 82), dat het eiland Boeton zijn naam ontleent aan de hoofdnegorij, die eigenlijk Bolio heet, maar bij de Ternatanen Boenton, welk woord in hunne taal *markt* beteekent.

Uit ditzelfde woord leiden wij den naam van het Gorontaalsche Boento af, door Padtbrugge in zijn journaal even eens tot Boeton verbasterd. De spelling Boerto-Rivier op de kaart van schipper van der Wal achter Rosenbergs *Reistogten in Gorontalo* berust echter stellig op een schrijffout.

bl. 127 reg. 18. De bij dezen regel behoorende noot: *dit zoontje ontving volgens Val. 1 B. bl.* 70 *bij den doop den naam van Willem* is onder het afdrukken weggevallen, terwijl noot 3 dezer bladzijde bij regel 9 van onderen behoort.

bl. 128 noot 1 *sqarrosus* lees *squarrosus.*

» 129 reg. 16 *tot nu* lees *nu tot.*

» » » 12 en 8 v. o. 1 *ps*. Onder deze, bij de geschenken aan de vorsten telkens voorkomende, ook door Valentijn veel gebruikte afkorting moet men verstaan het Portugeesche *peça*, dat is *stuk doek* of *lijnwaad.*

bl. 131 reg. 15 *kustdeken*, dat is deken van de kust van Coromandel, even als Padtbrugge later (bl. 235) van *kustkousen* spreekt.

bl. 132 noot 1 moet aldus worden aangevuld. Uit het tweede gedeelte der reisbeschrijving van de zendelingen Wilken en Schwarz naar Bolaäng—Mongondou, dat eerst na het afdrukken van Padtbrugges journaal het licht zag, blijkt, hoezeer de vorst Loloda—Mokoago, ook wel Binangkang geheeten, nog steeds voortleeft in de volksverhalen der Bolaängers. In de door deze zendelingen gegeven geslachtslijst der koningen van Bolaäng (*Mededeel. Ned. Zend.* D. XI bl. 299—302) komt echter slechts één Loloda voor, terwijl Padtbrugge uitdrukkelijk verzekert (bl. 126), dat de veroveraar van Kaidipan, de vader van den hier bedoelden Loloda, denzelfden naam droeg. Deze verwarring van vader en zoon heerscht reeds bij Valentijn. De geschiedenis van de verdrijving der Spanjaarden uit de Minahassa en omstreken en die van de vestiging der Nederlanders aldaar vereischt alleszins een nader onderzoek.

bl. 136 reg. 20, 19 en 17 v. o. *bejegende, behandelde* en *verbrodde* lees *bejegenden*, enz.

bl. 137 noot 1 reg. 4 *wisten.* lees *wisten* — en reg. 5 *verwant* lees *verwart.*

» 139 reg. 12. v. o. (*die*) moet wegvallen.

» 144 » 8 *medechristenen* lees *mede christenen.*

» 147 » 9 *Zette* lees *zetten* (*wij*).

» 149 noot 3 *klapper* lees *klappers.*

» 150 reg. 6 *koningin* lees *koningen.*

» 156 » 3 v. o. *diende* lees *dienden.*

» 158 » 10 v. o. *zoude* lees *zouden.*

» 160 » 6 v. o. *van ons* lees *ons van.*

» 165 » 11 v. o. *scherper kippersoen* (?) *op den neus.* Dit vraagteeken moet wegvallen. In de zeventiende eeuw werd die uitdrukking, thands *iemand een pin op den neus zetten*, dikwijs gebezigd; zij is aan de rijschool ontleend, waar nu nog een neusknijper voor lastige paarden, in het Fransch *cavesson*, *kippersoen* heet. Dit woord schijnt eene verbastering van *caparaçon*, dat evenwel in het tegenwoordige Fransch alleen *dekkleed* of *schabrak* beduidt.

bl. 167 reg. 8 *eendvogel* lees *eendvogels.*

» 171 reg. 1 (*bij*). Dit moet wegvallen; Padtbrugge bedoelt toch, dat Pater Torcotti Jeronimo d'Arras als een zijner slaven opeischte.

bl. 171 regel 14 v. o. *hetgeen* lees *het geen.*

bl. 171 noot 1 *Jesniel* lees *Jesuiet.*
» 174 reg. 19 *Sofalo* lees *Sofala.*
» 177 reg. 6 *alwaar* lees *al ware.*
» 179 noot 2 *veroordeelde* lees *te ver oordeelde.*
» 180 noot 2 *Cajoeris.* Valentijn spelt dien naam steeds *Cajoehis.* Daar deze negorij niet meer bestaat, weten wij niet, welke schrijfwijze de voorkeur verdient.
bl. 181 reg. 14 v. o. *malankolisch* lees *melankolisch.*
» 182 noot 1 *Pantojano* lees *Pantsjano.* Valentijn noemt dit eiland ook Pangasane; de thans het meest gebruikte naam Moena schijnt een verbastering van het ook door Padtbrugge (bl. 217) genoemde land Woena.
bl. 183 regel 7 *welken* lees *welker.*
» 187 tweede kolom, reg. 2 v. o. *Zelfsvergoeding* lees *zelf vergoeding.*
» 188 eerste kolom, reg. 1 *Taboekan.* Dit woord moest op een afzonderlijken regel staan. Het schijnt, dat de koning van Taboekan zijne bezwaren tegen dien van Siauw nog niet had ingediend, ten minste in het origineel is de tweede kolom achter dit woord open gelaten.
bl. 190 reg. 14 *Boetonsche.* Dit woord staat in het origineel, maar blijkens bl. 177 en 178 moet hier bepaald *Boelangsche* gelezen worden.
bl. 193 reg. 7 achter 15 is het woord *vademen* uitgevallen.
» 194 » 14 v. o. *het welk met* lees *hetwelk niet.*
» 196 » 13 *toekomen* lees *toe komen.*
» 199 » 7 » » *hem* lees *hun.*
» » » 5 » » *Tagulandu* lees *Tagulanda.*
» 200 reg. 11 *voor* lees *voer.*
» 205 reg. 13 v. o. *groep* lees *greep.*
» 210 » 1 » » *Coddebey* lees *Coddebeq.*
» 211 » 11 » » *Sabanwezen* lees *Sabannezen.*
» » noot 2 *Saban* beter *Sawan.*
» 216 reg. 6 *Limbotta* lees *Limbotto.*
» 216 » 11 v. o. *in staat* beteekent hier *in statu quo, onbeslist.*
» 222 » 16 » » *aankondigen* lees *aankondinge.*
» 225 reg. 7, 8 lees 4.
» » » 8 *bogende* lees *bogen den.*
» 229 » 3 v. o. *Suwasa.* Dus heeft het origineel, maar blijkens het zinverband wordt hier de persoon bedoeld, die drie regels vroeger *Ouwata* heet. Ook de *Ouwala* van bl. 231 is blijkens bl. 232, 234 en 334 dezelfde.
bl. 233 noot 1 1712 lees 1711.
» 237 reg. 4 v. o. *mogten* lees *mogte.*
» 239 » 16 » » *en even groote* lees *in even groote.*
» » » 15 » » *zouden* lees *zoude.*
» 240 » 8 » » *De bogt van Boutouwan.* Op de nieuwere kaarten van Mindanao vindt men alleen Boetoewan aan eene groote rivier, die op de noordkust uitwatert. De hier bedoelde golf moet echter blijkens bl. 323 en de berigten bij Valentijn (D. I. B. bl. 30 en 36) in het zuidelijk gedeelte van Mindanao nabij de eilanden Sarangani gezocht worden. Daar nu de prins van Kandahr in 1694 aan de gecommitteerden Haak en Alstein, van wier reis naar Mindanao Valentijn een verslag geeft, verklaarde, dat zijn grootvader Dato Boewissang (de in Padtbrugges journaal voorkomende koning van Kandahr) resideerde te Daboe

in de Bogt, zal dit het Davao der nieuwere kaarten zijn en de Bogt van Boetoewan de diep insnijdende golf tusschen de zuidpunt van Mindanao en Kaap St. Augustijn, die in Stielers Atlas Golf van Davao genoemd wordt. Deze ligging stemt overeen met de berigten, die Daniel Ottens op Sarangani inwon, over wiens reis naar Mindanao in 1628 men vergelijke van Dijk, *Neerl. betrekkingen met Borneo*, bl. 253—260.

bl. 242 reg. 1 v. o. *sleyte* lees *slegtten*.

» 248 reg. 16 *boeder* lees *broeder*.

» 249 noot 2 *Takinita* lees *Takineta*.

» 253 » 3 *leenvoerig* lees *leenroerig*.

» 254 » 2 Achter 1812 is uitgevallen (van Doren, *Herinneringen*. I. 98). Verder moet ik thans hier het volgende bijvoegen. In de *Histoire Générale des Voyages* (la Haye T. XV, p. 39) leest men: »Les Volcans leur (aux habitants de Mindanao) donnent beaucoup de souffre, surtout celui de Sanxil, qui est dans le voisinage de Mindanao. Il s'y éleva en 1640 une haute montagne, qui vomit tant de cendres, que cette éruption fit craindre la ruine entière de l'isle." De zin is niet zeer duidelijk; maar du Bois, de bewerker der zoo veel vermeerderde Haagsche uitgave dezer bekende reisverzameling teekent hierbij reeds aan, dat dit de vulkaan van het eiland Sangi moet zijn. Wel vindt men op de nieuwere kaarten van Berghaus en Stieler een vulkaan Sanguil nabij den zuidhoek van Mindanao, maar uit de uitvoerige toelichting van eerstgenoemden geograaf (*Asia, Die Philippinen*, s. 62) ziet men, dat het bestaan van dien vulkaan op Mindanao eigenlijk alleen berust op de weinig bekende kaart van den Jesuiet Murillo de Velarde (Manilla 1734), terwijl de berigten van latere reizigers, die zoo als Forrest en Carteret dit deel van Mindanao bezochten, volstrekt niet bewijzen, dat hier een nog werkende vulkaan van dien naam zijn zou. In ieder geval noemt Landgrebe in zijne *Naturgeschichte der Vulcane*, Th. I s. 342 zeer ten onregte den Sanguil een der meest bekende vulkanen van Mindanao, en ik zoude eer vermoeden, dat een nader onderzoek dien voor goed naar Sangi zal doen verhuizen. De beschrijving der Philippijnen in de *Hist. Générale des Voyages* is een compilatie uit een aantal weinig bekende Spaansche werken, die men zoude moeten kunnen raadplegen, om te beslissen, of de boven aangehaalde uitbarsting van 1640 den vulkaan van Sangi, dan wel een anderen vuurberg op Mindanao geldt.

bl. 259 noot 1 *Pangasari* lees *Pangasare*.

» 260 noot 1 *Furtados* lees *Fortados*.

» 261 noot 2. Hier heb ik mij door den niet zeer duidelijken stijl van Padtbrugge op een dwaalspoor laten brengen. Uit eene naauwkeurige vergelijking, van hetgeen hij bl. 199, 201, 219 en hier zegt, met de berigten der predikanten Montanus en Peregrinus (Val. D. I B 397, 398, 403 en 404) maak ik nu het volgende op. Na het overlijden van Anthonie Bapeas, koning van Tagoelandang en gedurende de minderjarigheid van zijn opvolger was Monia president of substituut-koning, welke Monia nu insgelijks overleden was. Padtbrugge noemt den naam niet van den jongen koning, van wien hij te dezer plaatse zulk een ongunstige schildering geeft; misschien was dit Philip Anthoniszoon, die volgens Val. I B bl. 60 nog in 1690 koning was, hoewel hij daar ten onregte zegt, dat Bapeas in 1676 regeerde; deze laatste was toen

reeds overleden, daar Montanus op zijn inspectiereis in 1675 al van den substituut-koning Monia spreekt.

bl. 262 reg. 1 v. o. *regt en* lees *regt.*

» 263 noot *Tontaco* lees *Tontoeo.*

» 264 reg. 18 v. o. *Furtados* lees *Fortados.*

» 267 reg. 2 v. o. *men* lees *meer.*

» 273 Bijl. III reg. 3 *Regenes.* Hierachter moet de verwijzing naar noot 1 staan. Het origineel heeft het zonderlinge woord *regenes*, waarmede echter stellig *reyna* bedoeld wordt.

bl. 273 Bijl. III reg. 6 *van* lees *aan.*

» 273 Bijl. III reg. 10 *zouden* lees *zoude.*

» 274 reg. 17 v. o. *Carolio* 16 [1] lees *Carolio* [1] 16en (*Sept.*) Padtbrugge ontving dit briefje op den 18en na de bezetting van Bolang-Itam en Pater Torcotti kan dit eerst na die gebeurtenis geschreven hebben. Door den schrik zal hij zich dus een dag in den datum vergist hebben, want de kalender der Spanjaarden in de Philippijnen (vg. bl. 222) verschilde slechts één dag met de tijdrekening der Hollanders.

bl. 276 reg. 11 v. o. *maakten* lees *maakte.*

» 276 reg. 4 v. o. *daar en* lees *daarin.*

» 277 noot *Bijl. XXXVIII* lees *Bijl. XXXIX* en *Maccarompus* lees *Maccarampo.*

» 281 noot 1 *Takkelalon* lees *Takkelalou.*

» 283 reg. 2 *Menado* lees *Manado.*

» 284 reg. 7 v. o. *verbergen. Hetzelve* lees *verbergen, hetzelve.*

» 285 reg. 6 *wij de* lees *wijde.*

» 286 Bijl. XIV. Deze brief was blijkens bl. 195 in het Latijn geschreven.

» 286 reg. 7 *Hiervan* lees *Hierom.*

» 289 reg. 24 *Zoo is al het bedrog* lees *Zoo is het al bedrog.*

» 289 noot 1 *Talaut-Eilanden* lees *Talaur-Eilanden* en *Crebrenos* lees *Creberos.*

» 290 reg. 17 v. o. *bereidde* lees *bereide.*

» 290 reg. 16 v. o. *hem* lees *hun.*

» 291 reg. 12 *over oud* lees *overoud.*

» 291 reg. 13 *zoude* lees *zouden.*

» 298 reg. 17 1777 lees 1677.

» 302 reg. 17 v. o. *zusters, slaven.* Dit moet blijkens bl. 216 *zusters slaven* zijn.

bl. 304 Hier is tusschen regel 11 en 12 het cijfer 5 uitgevallen.

» 305 noot 1 *Kaboeroeang* lees *Kabroeang.*

» 307 reg. 20 *Don Thomas Goegoe* lees *Don Thomas Goegoegoe*, aan wien Val. D. I B bl. 59 nog den inlandschen naam Mahonus geeft, terwijl hij daarentegen den kapitein-laut Don Juan Nauochos eenvoudig Noas noemt.

bl. 307 reg. 21 *St. Jaya* lees *St. Jago Manicape*, waarschijnlijk dezelfde, dien Valentijn ter aangehaalde plaats St. Jago Manompil noemt.

bl. 307 noot *Taumakko* lees *Tamakko.*

» 308 reg. 18 v. o. *meld* lees *meldt.*

» » » 15 » » *van Lohia* lees *voor Lohia.*

» » » 11 » » *door werken* lees *doorwerken.*

» » » 7 » » *het Djatibosch.* Ook Valentijn vermeldt (D. I B bl. 87) dat de omstreek van Lohia rijk aan djati-boomen was.

bl. 308 reg. 7 v. o. *de negorij Terlucco ter reede van Lohia.* Dus staat in het origineel. De nieuwere kaarten plaatsen Toeloki op de westkust

van Boeton en dus tegenover Lohia, dat op de oostkust van Pantsjano ligt en onder het rijk Woena behoorde; op kaarten der 17de eeuw in het Rijksarchief vindt men Tirloki eveneens aan de oostzijde van Straat-Boeton.

bl. 309 reg. 10 v o. *orden* lees *orders.*

» 310 reg. 3 *Kajatibosch* is het *Djatibosch* van bl. 308. In de oude stukken, ja nog heden onder de zeevaarders, heet *djatihout* dikwijls *kajatenhout*, misschien eene zamentrekking van *kajoe-djati*, dat is *duurzaam hout;* ten minste Valentijn beweert (D III A bl. 219) dat *djati* in het Javaansch *duurzaam* beteekent.

bl. 310 reg. 16 v. o. *Speelman.* Deze admiraal sloot den 25 Juni 1667 een verdrag met Kaitsjili Pasumbatta, sultan van Boeton, waarbij deze de opperheerschappij van Ternate en de Compagnie erkende en beloofde, de nagelen uit te roeijen op de Toekanbesi-, Wangi-wangi- en andere eilanden onder zijn gebied; dit contract deelt Valentijn D. I. B. bl. 83—86 in zijn geheel mede.

bl. 310 reg. 9 v. o. *gingen weder naar boven*, namelijk naar de hoofdnegorij Bolio of Boeton, die volgens Val. D. I. B. bl. 82 op een moeijelijk te beklimmen berg lag.

bl. 311 Bijl. C. *Padoeka Siri*, een titel, die blijkens het bovengenoemde contract tusschen Speelman en den sultan van Boeton zoowel door dien vorst als door dien van Ternate gevoerd werd.

bl. 315 reg. 2 *schoot* lees *schoten.*

» 315 Bijlage XXX is geheel gelijkluidend met Bijl. XI, hetgeen bij het afdrukken aan onze aandacht ontsnapt is, even als aan die van Padtbrugge, welke tweemaal door verschillende brengers hetzelfde briefje ontving, maar het niettemin beide keeren in zijn journaal opnam.

bl. 316 reg. 13, 12 *Nov.* lees 12 *Oct.*

» 317 reg. 22 v. o. *noch te* lees *nochte.*

» 317 regel 4 v. o. Hier is voor *de Roomsche* het woord *dan* uitgevallen.

» 318 reg. 4 *order* lees *orde.*

» 319 noot 2 *bl.* 267 lees *bl.* 117.

» 320 reg. 14 *daar of* lees *daaraf.*

» 320 noot 4 *Rinoang* lees *Binoeang.*

» 321 reg. 3 *mogten* lees *mogte.*

» 322 reg. 4 *Schipper van der Wal nu over de Zuid van (naar) Java wederkeerende met het fluitje de Vliegende Swaen.* In dezen zin moet (*naar*) wegvallen. Tot toelichting strekke verder, dat van der Wal op deze terugreis een deel der Noordkust van Nieuw-Holland opnam, over welke reis en andere onbekende ontdekkingstogten onzer Nederlandsche zeevaarders naar Australië men vergelijke, hetgeen de heer Leupe daarover onlangs in de *Verhandelingen en berigten betreffende het zeewezen* heeft medegedeeld. De kaart, die van der Wal na deze opname van het Zuidland ontwierp, vindt men in de verzameling van het Rijksarchief.

bl. 322 reg. 17 v. o. *Oostereilanden van Java*, hiermede worden stellig de kleine Soenda-Eilanden bedoeld.

bl. 323 reg. 18 v. o. *van de post* lees *van den post.*

» » » 9 v. o. *op de Mindanao, daar de Spanjaarden uit verhuisd zijn.* Padtbrugge geeft hier in zijne onwetendheid eene onjuiste inlichting aan de Hooge Indische regeering. Eerst later vernam hij op den 7n December van den koning van Kandahr (vg. bl. 240), dat de Span-

jaarden wel hunnen vorigen post in diens land hadden opgebroken, maar tevens, dat zij zich op nieuw digter bij de Bogt van Boetoewan gevestigd hadden.

bl. 323 reg. 7 v. o. *hoek van Sarangani* lees *Hoek van Sarangane*, waaronder men blijkbaar de tegenover de eilanden Sarangani liggende Zuidpunt van Mindanao moet verstaan.

bl. 323 reg. 5 v. o. *Simoij* lees *Simoy*. Deze rivier, ook wel *Semoy* genaamd, valt benoorden de rivier van Mindanao in de straat tusschen Mindanao en het eiland Bongo.

bl. 323 noot 2 *het eiland Sarangani* beter *de eilanden Sarangani*, daar die naam, dikwijls ook Serengani gespeld, gewoonlijk wordt toegekend aan al de eilandjes tegenover de zuidpunt van Mindanao, twee grootere met een kleintje daartusschen. Daniel Ottens noemt de beide groote Serengany en Candigar of Madourongy (van Dijk, aang. werk bl. 253). Uit Candigar is misschien de naam Kandahr ontstaan, welks vorst vroeger over deze eilandjes in de Bocht van Boetoewan heerschte en, door den sultan van Mindanao verdreven, zich op Sangi vestigde.

bl. 324 reg. 7 v. o. *Hebbende* lees *, hebbende.*

» 324 » 4 v. o. *zouden* lees *zoude.*

» 326 » 2 *gaarnde* lees *gaande.*

» 327 » 1 v. o. *Pianty* lees *Piantay.*

» 328 » 10 v. o. *Makarassa* lees *Matarassa* of *Malarassa.*

» 328 » 3 v. o. *Tutandam* lees *Tatandam.*

» 333 » 1 v. o. *met* lees *niet.*

» 334 » 12 *Kapitein Gengam* is waarschijnlijk dezelfde, die onder den volgenden koning van Taboekan kapitein-laut was, bij Val. D. I B. bl. 48 en 50 Gingang heet en eigenlijk in de Bogt van Boetoewang te huis behoorde.

bl. 334 reg. 7 v. o. *Data* lees *Datoe.*

» 335 » 3 *Tontaeo* lees *Tontoeo.*

» 340 » 3 *Soeloe* lees *Soela.*
